

NOROGGA GIRKU

Girkoráđđi, Girkuidgaskasaš ráđđi, Sámi girkoráđđi

Kirkerádet
Postboks 799 Sentrum
0106 OSLO

Dáhton: 06.12.2021

Min 21/02418-7
čujuhus:

Din
čujuhus:

Høringsuttalelse fra Samisk kirkeråd om ny kirkelig organisering

Samisk kirkeråd sender med dette høringsuttalelse om ny kirkelig organisering, vedtatt på Samisk kirkeråds møte 3. desember 2021. Denne kommer etter fristen i forståelse med direktøren i Kirkerádet.

Ustitlaš dearvuodaiguin

Kristina Labba
Generalsekretær; Samisk kirkeråd

Vidar Andersen
Rådgiver; Samisk kirkeråd

Dokumeanta lea dohkkehuvvon elektrovnnalaččat, dan dihte das ii leat vuolláičála.

Čujuhusat::
Kirkerádet,

Postboks 799
Sentrum

0106 OSLO

Ref: 21/02418-6

Dato: 06.12.2021

Høringsuttalelse fra Samisk kirkeråd - Müller-Nilsen-utvalgets utredning "Samhandling i en selvstendig folkekirke - ny kirkelig organisering"

Samisk kirkeråd viser til høring om Müller-Nilsen-utvalgets rapport om kirkelig organisering. Samisk kirkeråd inviteres til å avgi et høringssvar til rapporten som ble levert 31. mars 2021.

Ifølge § 28 første ledd i Kirkeordning for Den norske kirke (heretter kirkeordningen) er Kirkemøtet Den norske kirkes øverste representative og besluttede organ. Ifølge den samme bestemmelsen skal Kirkemøtet verne og fremme samisk kirkeliv. Ifølge § 35 i kirkeordningen er Samisk kirkeråd for Den norske kirke Kirkemøtets organ for samisk kirkeliv, og har som oppgave å fremme, verne og samordne samisk kirkeliv i Den norske kirke.

Samisk kirkelivs plass i Den norske kirkes struktur, er av både administrativ og politisk karakter. Kirkerådets avdeling for samisk kirkeliv er av administrativ karakter, mens den politiske delen representeres gjennom det valgte Samiske kirkerådet og dets leders stemmerett i Kirkemøtet, samt de samiske representantene i de tre nordligste bispedømmerådene. Samisk selvbestemmelse i Den norske kirke har blitt styrket gjennom opprettelsen av Samisk kirkelig valg møte.

Den norske kirke har et særlig ansvar for samisk kirkeliv, begrunnet i at samene er et urfolk. Det har Kirkemøtet gitt uttrykk for i blant annet kirkemøtesak KM 9/14. Der uttaler Kirkemøtet at «Den norske kirke har et særlig ansvar for å løfte fram urfolks rettigheter generelt, og det samiske folks rettigheter spesielt». Selv om Den norske kirke ikke lenger formelt sett er en del av det norske statsapparatet, har den fortsatt en særstilling i forhold til andre trossamfunn i landet. Med tanke på dette er det mulig å tenke seg at Den norske kirke har et særlig ansvar overfor samisk kirkeliv også etter blant annet § 16 i Grunnloven og relevant folkerett. Av Grunnloven § 16 følger at `Den norske kyrkja, ei evangelisk-luthersk kyrkje, står ved lag som den norske folkekyrkja og blir stødd som det av staten.` Folkerettslige regler av relevans for samene og samisk kirkeliv i Norge er f.eks. selvbestemmelsesretten som følger av SP1 artikkel 1 og artikkel 1 i FNs erklæring om urfolks rettigheter, samt retten til kultur som følger av SP artikkel 27.

Menighetene i Indre Finnmark prosti og Saemien Åålmege, som er en menighet for samer i sørsamisk språkområde, er begrunnet folkerettslig. De er med andre ord eksempler som viser hvilken betydning folkeretten har for samene i Den norske kirke.

Manglende utredning av samisk kirkeliv

Etter Samisk kirkeråds forståelse innebærer forslagene i rapporten store strukturelle endringer av kirkens organisasjon. Samisk kirkeråd registrerer at utvalget tross dette ikke har berørt samisk kirkeliv i særlig grad, og ikke utredet konsekvenser av forslaget. Dette er svært bekymringsfullt da forslaget også gjelder samisk kirkeliv.

For å få et bilde av hvordan samisk kirkeliv og dets plass i Den norske kirkes organisering påvirkes av forslagene til utvalget, trenger man å utrede det samiske perspektivet i alle deler av forslaget. Dette gjelder for eksempel hvordan et forflyttet arbeidsgiveransvar og sammensettingen av prostifellesråd påvirker samisk kirkeliv. Samisk kirkeråd mener at det også i en slik utredning bør vektlegges hvordan kompetanse om samisk kirkeliv og vilje til innsats overfor samisk kirkeliv vil bli ivaretatt. Samisk kirkeråd ber Kirkerådet om å utrede samisk kirkeliv i det videre arbeidet med kirkelig organisering.

Samisk kirkeråd viser for øvrig til to tidligere saker om organisering av Den norske kirke. Dette gjelder veivalgsakene fra 2015 og 2016. I sak SKR 15/15 "Veivalg for kirkelig organisering" frarådet Samisk kirkeråd å gå for en storfellesrådsmodell, som ligner på forslaget fra utvalget. Rådet uttalte da: «I lys av dette mener Samisk kirkeråd at alternativ A (storfellesråd-modellen) vil ha store konsekvenser for organiseringen av samisk kirkeliv i Den norske kirke. Dette må belyses i saken som legges fram for Kirkemøtet. Samisk kirkeråd anbefaler ikke dette alternativet, men mener at dersom Kirkemøtet likevel skulle velge dette, må et slikt vedtak samtidig forutsette at det bygges opp kompenserende ordninger og tiltak som veier opp for de negative konsekvensene for samisk representasjon i kirkedemokratiet og organiseringen av arbeidet med samisk kirkeliv.» Samisk kirkeråd holder fast ved dette, og mener at ved organisatoriske endringer som gir samisk kirkeliv svakere stilling, må det sikres kompenserende ordninger.

Biskopene, bispedømmerådene og prostifellesrådene

Samisk kirkeråd mener at bispedømmerådene er viktige for samisk representasjon i kirkedemokratiet. Særsilt de tre nordligste bispedømmerådene har en viktig rolle som arbeidsgiver for prestene med hensyn til et samlet ansvar og en samordnet oppfølging av kirkelig betjening på henholdsvis nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Dette er av stor betydning for arbeidet med rekruttering, faglig oppfølging, opplæringsstrategier og samisk språkbevaring og -utvikling. I Strategiplan for samisk kirkeliv 2019-2027, vedtatt av Kirkemøtet 2019, er biskopenes og bispedømmerådenes ansvar for samisk kirkeliv tydeliggjort.

Samisk kirkeråds oppfatning er at biskopene og bispedømmerådene har tilegnet seg stor kompetanse om og viser innsatsvilje overfor samisk kirkeliv. Dette gjelder spesielt de tre nordligste bispedømmene. Samisk kirkeråd erfarer at samisk kirkeliv får mer positiv oppmerksomhet også i flere andre bispedømmer. Samisk kirkeråd er av den oppfatning at bispedømmenes kompetanse om samisk kirkeliv stadig forbedres. Det er fortsatt behov for at denne faglige kompetansen finnes på bispedømmenivå.

Utredningen fra Müller-Nilsen-utvalget skisserer et prostifellesråd som tar over en del av de sentrale oppgavene fra bispedømmerådet, blant annet arbeidsgiveransvaret for prester. Hvis utvalgets forslag om flytting av arbeidsgiveransvaret fra bispedømmeråd til prostifellesråd innfris, er det grunn til å tro at en stor del av biskopenes og bispedømmerådenes kompetanse om og innsats overfor samisk kirkeliv i praksis vil bli mindre slagkraftig. Gjennom å flytte arbeidsgiveransvaret fra biskop til prostifellesråd, endres biskopens tilsyn i praksis, selv om det kanskje ikke er intensjonen. Dagens struktur bidrar til implementering av samisk dimensjon i menighetene, uavhengig av geografisk plassering og andel i

befolkningen. Samisk kirkeråd mener at det er en stor verdi i dagens ordning at bispedømmenivået og biskopen har det overordnede ansvaret for menighetene. Utvalget foreslår videre at prostifellesråd som ligger i kommuner som inngår i det samiske forvaltningsområdet for samisk språk skal ha samisk representasjon. Samisk kirkeråd synes intensjonen med å knytte samisk representasjon til forvaltningsområdet for samisk språk er god. Rådet ser imidlertid med bekymring på at mange prostifellesråd i tradisjonelle samiske bosetningsområder ikke vil omfattes av forslaget. Det gjelder for eksempel Varanger prosti og byene Bodø og Trondheim. Samisk kirkeråd ønsker også å gjøre oppmerksom på at et prostiråd neppe kan forventes å ha den fulle oversikt over samiske saker i et område hvor sakene er et anliggende på tvers av prostigrenser så vel som andre administrative grenser.

Den norske kirke har ansvar for samisk kirkeliv uavhengig av menigheten geografiske plassering, dvs. om menigheten befinner seg i eller utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jfr. kapittel 3 samt § 3-6 i Sameloven. Det er for øvrig viktig at Kirkerådet kjenner til at regjeringen er i ferd med å utforme nye regler om forvaltning av samisk språk. Samisk kirkeråd mener at regjeringens arbeid med språkloven og fremtidige regler om samiske språkområder bør tas i betraktning når en fremtidig organisasjon for kirken utformes. Samisk kirkeråd er redd for at prostifellesrådene vil måtte bruke lang tid på å bygge opp kompetanse om samisk kirkeliv. Videre knytter det seg en usikkerhet om hvilken vilje prostifellesrådene vil vise for å ivareta samisk kirkeliv, som ved ansettelser og kompetanseheving.

Kirkemøtets delegater

Utvalget har kommet med forslag om ny fordeling av Kirkemøtets delegater. Utvalget foreslår at antall delegater på Kirkemøtet skal bestemmes av bispedømmenes numeriske størrelse. Utvalget har foreslått at "antall folkevalgte medlemmer til Kirkemøtet fra det enkelte bispedømme skal differensieres ut ifra antall kirkemedlemmer i bispedømmet, etter inspirasjon fra hvordan fordeling av mandater foretas ved stortingsvalg". Dette begrunnes med et prinsipp om at hvert kirkemedlem sin stemme bør veie like tungt. Begrunnelsen for dette er en vurdering av at hvert kirkemedlem sin stemme prinsipielt sett bør veie like tungt, uavhengig av hvor man er bosatt.

Dette er i seg selv en del som bør utredes da endringer i valgsystem har ulike konsekvenser som ikke lar seg avdekke uten en utredning. Valgdistriktene til stortingsvalget har for eksempel også geografi med i beregning av antall representanter. Dette er en del av ulike mekanismer i liberale demokratier der man søker å veie opp for skjevheter som kan komme på grunn av svært ulik størrelse på befolkningen. Samisk kirkeråd ønsker en ordning der samisk representasjon ikke reduseres.

Ivaretagelse av samisk kirkeliv i øst/skoltesamisk, umesamisk og pitesamisk språk- og kulturområder

Den norske kirke har et ansvar ikke bare for samer i de nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske språk- og kulturområdene, men også for samer i de skoltesamiske, pitesamiske og umesamiske språk- og kulturområdene. Samisk kirkeråd ønsker å rette oppmerksomhet på at Sametinget i 2021 har ferdigstilt rapporter om språksituasjonen i disse områdene. I rapportene fremgår det at kirkelivet er en viktig del av språkvitaliseringsarbeidet i områdene.

Samiske kategorialmenigheter

Mange samiske samfunn virker på tvers av ulike geografiske grenser, både regionale og nasjonale grenser. Dette innebærer at noen menighetsgrenser kan virke både upraktiske og unaturlige. Kan opprettelse av samiske kategorialmenigheter være en mulig løsning på den utfordringen? Ifølge kirkeordningens § 3 er det mulig å opprette kategorialmenigheter.

I kategorialmenighet har ikke bostedsadresse betydning for medlemskap. Det betyr at samer bosatt utenfor samiske kjerneområder kan være medlem i en samisk kategorialmenighet for sitt språkområde. Dette kan også gi flere samer mulighet til å få åndelig omsorg og bli betjent på sitt språk i kirkelige handlinger. I dag er mulighetene begrenset om man bor utenfor tradisjonelle samiske områder. Kanskje kan slike samiske kategorialmenigheter være et kompenserende tiltak.

Samarbeid over statsgrensene har vært viktig i utvikling av kirkelige ressurser og gjennomføring av arrangement. I arbeid med for eksempel pitesamisk kirkeliv er kontakten med miljøer på svensk side svært viktig for å få samkjørt ressurser. Derfor bør ikke statsgrensene være til hinder i utviklingen av samisk kirkeliv. Kan opprettelse av samiske kategorialmenigheter over statsgrensene være en mulig løsning også på dette området?

Avslutning

Oppsummert mener Samisk kirkeråd at det er behov for en utredning om samisk kirkeliv i Kirkerådets arbeid med kirkelig organisering. For at samisk kirkeliv skal kunne ivaretas slik som kirkeordningen sier, forutsettes en struktur som gir samer en reell, tilstrekkelig og funksjonell innflytelse i Den norske kirke. Samisk kirkeråd ønsker til sist å minne om at Kirkemøtets oppgave er å verne og fremme samisk kirkeliv, jfr. § 28 i Kirkeordningen. Dette betyr etter Samisk kirkeråds forståelse at en omorganisering av Den norske kirke ikke må svekke, men snarere styrke samisk kirkeliv.